

תרומה בארץ ובחו"ל בזמן הזה

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף כז עמוד א

אמר רבא: תרומת חוצה לארץ אין בה משום כהן המסייע בבית הגרנות רב חמא יהיב ליה לשמעיה. **אמר שמואל:** תרומת חוצה לארץ בטילה ברוב. רבה מבטלה ברוב ואוכל לה בימי טומאתו. רב הונא בריה דרב יהושע, כי מתרמי ליה חמרא דתרומה, הוה רמי תרי נטלי דחולין וחדא נטלא דתרומה, ושקיל חד, מיכן ואילך - רמי חדא ושקיל חדא. **ואמר שמואל:** תרומת חוצה לארץ - אוכל והולך ואח"כ מפריש. **ואמר שמואל:** אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא במי שהטומאה יוצאה עליו מגופו, והני מילי - באכילה, אבל בנגיעה - לית לן בה. **אמר רבינא:** הילכך, נדה קוצה חלה ואוכל לה כהן קטן, ואי ליכא כהן קטן - שקלה לה בריש מסא, ושדיא בתנורא, והדר מפרשא חלה אחריתי, כי היכי דלא תשתכח תורת חלה ואוכל לה כהן גדול. רב נחמן ורב עמרם ורמי בר חמא הוו קאזלי בארבא, סליק רב עמרם לאפנויי, אתאי ההיא איתתא עלת קמיהו, אמרה להו: טמא מת מהו שיטבול ואוכל תרומת חוצה לארץ? אמר ליה רב נחמן לרמי בר חמא: כי הזאה יש לנו? אמר ליה רמי בר חמא: לא ליחוש ליה לסבא? אדהכי אתא רב עמרם, אמר להו, הכי **אמר רב:** **וטמא מת טובל ואוכל בתרומת חוצה לארץ:** ולית הלכתא כוותיה. **דאמר מר זוטרא משמיה דרב ששת:** **טמא שרץ טובל ואוכל בתרומת חוצה לארץ;** ולית הלכתא כוותיה.

רש"י מסכת בכורות דף כז עמוד א

בטילה ברוב - לאוכלה לזר ולא בעינן אחד ומאה ולאחר שעירבה ברוב חולין יכול לאכול זר או כהן בימי טומאה לאחר שביטלה. ולית הלכתא כוותיה - הש"ס קמהדר ליה.

תוספות מסכת בכורות דף כז עמוד א

תרומת חוצה לארץ בטלה ברוב - להתירה לכהן **טמא קאמר** כדקאמר רבה מבטל לה ברוב (ואפילו) בימי טומאתו ולא כמו שפירש הקונטרס **לאוכלה זר** ולא בעיא אחד ומאה דבהדיא מוכח במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף זס). דאסורות לזר גבי חלת עובד כוכבים בארץ ותרומתו בחוצה לארץ מודיעין אותו שהוא פטור חלתו נאכלת לזרים ותרומתו אינה מדמעת דדייק התם הא דישאל מדמעת משמע דאינה עולה לאכול לזרים אלא באחד ומאה. אוכל והולך ואח"כ מפריש - משמע דלא בעי מוקף מיהו הייתי יכול לפרש שבאחרונה לאחר שיפריש התרומה ישאר מכריו שיתקיים בו מוקף אבל בקונטרס פי' דאוכל והולך וישיר כדי תרומה ויפרישנה באחרונה. פסק והדר מפרשא חלה אחריתי - ...ונראה לרבי דבין הכא ובין התם אף במקום שהחמירו להפריש חלה שניה לא החמירו להפריש שתי תרומות דהא לא מצריך במשנה להפריש שתיים אלא בחלות ויש ליתן טעם שבחלה יש יותר לחוש שלא תשתכח משום דשייכא בכל אדם המגלגל עסתו אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממרחי תבואות. ולית הלכתא כוותיה - בהא דמצריך טבילה אלא אפילו טבילה לא בעי ולשון הקוב' לא משמע כן.

רמב"ם הלכות תרומות פרק א

הלכה א

התרומות והמעשרות אינן נוהגין מן התורה אלא בארץ ישראל, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, ונביאים התקינו שיהו נוהגות אפילו בארץ שנער מפני שהיא סמוכה לא"י ורוב ישראל הולכין ושבין שם, והחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב מפני שהם סביבות לא"י.

הלכה ד

סוריא יש דברים שהיא בהן כא"י ויש דברים שהיא בהן כח"ל, והקונה בה קרקע כקונה בא"י לענין תרומות ומעשרות ושביעית והכל בסוריא מדברי סופרים.

הלכה ה

כל שהחזיקו עולי מצרים ונתקדש קדושה ראשונה כיון שגלו בטלו קדושתן, שקדושה ראשונה לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא, כיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ קדושה קדושה שנייה העומדת לעולם לשעתה ולעתיד לבוא, והניחו אותם המקומות שהחזיקו בהם עולי מצרים ולא החזיקו בהם עולי בבל כשהיו ולא פטרום מן התרומה והמעשרות כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית, ורבינו הקדוש התיר בית שאן מאותם המקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל והוא נמנה על אשקלון ופטרה מן המעשרות. +/השגת הראב"ד/ ורבינו הקדוש התיר בית שאן וכו'. א"א לא התיר רבי אלא מעשר ירק ופירות האילן שהן מדרבנן אף בא"י. +

הלכה ו

נמצא כל העולם לענין מצות התלויות בארץ נחלקת לג' מחלוקות, א"י, וסוריא, וח"ל, וא"י נחלקת לשנים, כל שהחזיקו עולי בבל חלק א', וכל שהחזיקו עולי מצרים בלבד חלק שני, וח"ל נחלקת לשנים, ארץ מצרים ושנער ועמון ומואב המצות נוהגות בהם מד"ס ונביאים, ושאר הארצות אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן.

הלכה ז

התרומה בזמן הזה ואפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהן שאין לך תרומה של תורה אלא בא"י בלבד, ובזמן שכל ישראל שם שנאמר כי תבואו ביאת כולכם כשהיו בירושלם ראשון וכמו שהן עתידין לחזור בירושלם שלישית, לא כשהיו בירושלם שנייה שהיתה בימי עזרא שהיתה ביאת מקצתן ולפיכך לא חייבה אותן מן התורה, וכן יראה לי שהוא הדין במעשרות שאין חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם כתרומה. +/השגת הראב"ד/ התרומה בזמן הזה וכו' עד שהן עתידין לחזור בירושלם שלישית. א"א לא כיון להלכה יפה דהא קי"ל כרבי יוחנן דאמר ביבמות תרומה בזמן הזה דאורי"י והוא עצמו נראה שכן כתב בתחלת הספר ואי איתא להא מילתא בחלה הוא דאיתא. +

רמב"ם הלכות תרומות פרק ז

הלכה א

כהן טמא אסור לאכול תרומה בין טמאה בין טהורה שנאמר איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל, אי זהו קדש שאוכלין אותו כל זרע אהרן זכרים ונקבות הוי אומר זו תרומה, אלא שכל טמא האוכל תרומה טהורה חייב מיתה בידי שמים, ולפיכך לוקה שנאמר ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא, וטמא שאכל תרומה טמאה אף ע"פ שהוא בלאו אינו לוקה שהרי אינה קדש.

הלכה ב

אין הטמאים אוכלין בתרומה עד שיעריב שמשן ויצאו שלשה כוכבים /בינוניים וזה העת כמו שליש שעה/ אחר שקיעת החמה שנאמר ובא השמש וטהר עד שיטהר הרקיע מן האור ואחר יאכל מן הקדשים.

הלכה ח

תרומת ח"ל הואיל ועיקרה מדבריהן אינה אסורה באכילה אלא לכהן שטומאה יוצאה עליו מגופו, והן בעלי קריין וזבין וזבות ונדות ויולדות, וכולן שטבלו מותרין לאכילה אף על פי שלא העריב שמשן, אבל טמאי מגע טומאות בין שנגע במת שאי אפשר לנו היום לטהר ממנו בין שנגע בשרץ אינו צריך לטבול לתרומת חוצה לארץ. +/השגת הראב"ד/ תרומת חו"ל וכו' אף על פי שלא העריבו שמשן. א"א אין זה מחזור שהרי אמרו בגמרא אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן אבל אינה עצמה אחר טבילה לא והטעם דגזרינן בגדול משום זיבה אי נמי אחר טבילה אטו קודם טבילה ומשום הכי היכא דאיכא קטן לא יהבינן לגדול ע"י טבילה וכן כתב הרב ז"ל בהלכותיו. +

הלכה ט

לפיכך כהן קטן שעדיין לא ראה קרי וקטנה שעדיין לא ראתה דם נדה אוכלין אותה תמיד בלא בדיקה שחזקתן שלא יצאה טומאה עדיין עליהם, והמצורע הרי הוא כמי שטומאה יוצאה עליו מגופו והוא שיטמא אותו כהן מיוחס אבל קודם שיטמאנו הכהן טהור הוא.

רמב"ם הלכות תרומות פרק יב

הלכה א

אסור לטמא את התרומה של ארץ ישראל כשאר הקדשים ולא יביאנה לידי טומאה ולא יפסידנה אלא אוכל הטהורה ומדליק הטמאה, ומותר לטמא תרומת חוצה לארץ בטמאות של תורה, ואף על פי שאינה טמאה אלא בארץ העמים שהיא מדבריהם מפני שעיקר חיוביה מדבריהם, לפיכך נדה קוצה לה חלה בחוצה לארץ שאינה מוזהרת אלא לאכלה לא ליגע בה כמו שביארנו.

הלכה כ

לא יתן אדם תרומה לשומר גתו, ולא בכור לשומר עדרו, ולא מתנות לרועה בהמתו, ואם נתן חילל אלא א"כ נתן להם שכר שמירתן תחילה, ורשאי ישראל לומר לישראל אחר הא לך סלע זו ותן תרומה או בכור או שאר מתנות לפלוני הכהן בן בתי או בן אחותי וכל כיוצא בזה.

הלכה כא

בד"א כשהיו הבעלים רוצים ליתן אותם לאחד משני כהנים אלו או לאחד משני לויים אלו בחנם ואמר לו חבירו הא לך ותן לזה, אבל הבעלים שאמרו לכהן או ללוי הא לך חלק זה בטובת הנאה ה"ז אסור, וכן אסור לעשות סחורה בתרומות אף ע"פ שהוא לוקח מכהן ומוכר לכהן.

רמב"ם הלכות תרומות פרק יג

הלכה יא

תרומת חו"ל מותר לבטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו ולא עוד אלא אם היה לו יין של תרומת ח"ל נוטל ממנו לוג אחד ונותן עליו שני לוגין חולין ונמצא הכל שלשה ואח"כ נוטל מיין של תרומה לוג ונותן לתוך השלשה ומגביה מארבעתן לוג ושותה, וחוזר ומשליך לתוכן לוג אחר וחוזר ונוטל לוג ושותה, וכן נותן לוג תרומה ונוטל לוג מן התערובת עד שיכלה כל היין של תרומה, ונמצא שנטל כמה לוגין בשני לוגין של חולין. +/השגת הראב"ד/ תרומה ח"ל וכו' עד בשני לוגין של חולין. א"א טועה בזה שאינו כן בבכורות וענין זה אסור הוא שהרי מחצה למחצה הוא. +

טור יורה דעה הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא

הלכות תרומות ומעשרות ומעשר עני וראשית הגז:

מפני שאין נוהגין תרומות ומעשרות בארצות אלו אין רצוני להאריך בהם אף על פי שמצינו בכמה מקומות בתלמוד שהיו מפרישין תרומות ומעשרות בח"ל פי' ר"י דהיינו דוקא במקומות הקרובים לא"י כמו עמון ומואב ומצרים ובבל שחייבוים חכמים בתרומות ומעשרות גזירה אטו א"י אבל באלו המקומות הרחוקים מא"י לא חייבוים אבל בא"י נוהגין וכתב הרמב"ם שאינו אלא מדרבנן שאפילו בימי עזרא לא היה דאורייתא כיון שלא עלו כולם ולא היו כל יושביה עליה ונ"ל דלא שייך האי טעמא אלא גבי חלה דכתיב בה בבואכם ודרשינן מינה בביאת כולכם אבל לענין תרומות ומעשרות לא בעינן שיהא כל יושביה עליה ומ"מ איכא מ"ד דהאידינא אינו אלא דרבנן שבטלה קדושת הארץ משגלו ממנה אבל ר"י פי' שהם דאורייתא דקדושה שנייה שקדשו בימי עזרא לא בטלה הילכך הזרוע בא"י חייב להפריש תרומות ומעשרות לפי סדר שנות השמיטה...

בית יוסף יורה דעה סימן שלא

ב ומ"ש אבל בארץ ישראל נוהגין. כתב כן כדי לכתוב על זה דברי הרמב"ם ומה שכתב הוא ז"ל לחלוק עליו. ודברי הרמב"ם הם בסוף פרק א' מהלכות תרומות (הכ"ו) ומ"ש עליו רבינו דלא שייך האי טעמא אלא גבי חלה כבר נזכר זה בדברי הראב"ד ז"ל (בהשגות שם) שכתב עליו לא כיוון להלכה יפה דהא קיי"ל כרבי יוחנן דאמר ביבמות (פא.) תרומה בזמן הזה דאורייתא והוא עצמו נראה שכך כתב בתחלת הספר ואם איתא להא מילתא בחלה הוא דאיתא עכ"ל. ומה שהקשה דקיי"ל כרבי יוחנן דאמר תרומה בזמן הזה דאורייתא אינה קושיא דהתם בפרק הערל (יבמות פב:) אליבא [דתנא] דסדר עולם הוא דאמר רבי יוחנן דתרומה בזמן הזה דאורייתא אבל לרבנן לא היא בזמן הזה אלא מדרבנן ואפילו רבי יוסי דהוא תנא דסדר עולם אמרין בפרק יוצא דופן (נדה מו:) דתני לה ולא סבר לה אלא תרומה בזמן הזה דרבנן [ו]סבירא ליה כרבנן. ועוד יש לומר דאפילו מאן דאמר התם תרומה בזמן הזה דאורייתא היינו לומר דקדושה שנייה קדושה לשעתה ולעתיד לבוא ואילו היו עולים כולם בימי עזרא היו מתחייבים בתרומה מדאורייתא ואפילו אחר שחרב הבית וגם הרב המגיד בפרק ב' מהלכות איסורי ביאה (ה"ג) כתב להעמיד דברי הרמב"ם. ומ"ש והוא עצמו נראה שכך כתב בתחלת הספר אם מה שכתב (שם ה"א) התרומה ומעשרות אינן נוהגים אלא בארץ ישראל בין בפני הבית בין שלא בפני הבית אין משם ראייה דהתם הכי קאמר אין מצוה זו תלויה בבית קיים אבל מכל מקום תלויה היא בביאת כולם וכמ"ש בסוף הפרק (הכ"ו) ואם מ"ש (שם ה"ה) כיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ קידשוה קדושה שנייה העומדת לעולם ולעתיד לבוא יש לומר דהתם לא לענין תרומות ומעשרות מן התורה קאמר אלא לענין שאר דברים התלויים בקדושת הארץ. ואם תמצי לומר דלענין תרומות ומעשרות נמי קאמר כדמוכח סיפא דמילתיה שכתב והניחו אותם המקומות שהחזיקו עולי מצרים וכו' ולא פוטרים מן התרומה ומעשרות יש לומר דהכי קאמר קדושה שנייה אף לתרומות ומעשרות מדאורייתא אילו היו עולים כולם והשתא דלא עלו כולם אף על גב דלא קדושה לתרומה ומעשרות מדאורייתא מדרבנן מיהא קדושה. ומ"ש ואם איתא להאי מילתא בחלה הוא דאיתא כלומר דאמרין בפרק יוצא דופן (מז.) ובפרק ב' דכתובות (כה.) אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה דרבנן דכתיב בבואכם בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לא כולהו סלוק והרמב"ם דילף אף לגבי תרומה מדכתיב (ויקרא כה ב) כי תבואו ביאת כולכם משמע אפשר דבשום דוכתא מייתי להאי דרשה ויש קצת הוכחה לדבריו מדאמרין בפרק הפועלים (ב"מ פט.) דשבע שכבשו ושבע שחלקו נתחייבו בחלה ולא במעשר והשתא איכא למימר ומה אם בזמן שנתחייבו בחלה לא נתחייבו במעשר בזמן שלא נתחייבו בחלה אינו דין שלא יתחייבו במעשר: וסמ"ג (עשין קלג קצז:) כתב על דברי הרמב"ם כלשון הזה וראיתו נראית מדאמרין בנזיר (לז.) ובפס' (מד.) גבי קופות הנח לתרומה מתבואות ישראל מדרבנן ואינו אומר קסבר משמע שסובר שכך הלכה ועוד שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בפרק הערל (פב:.) אליבא דרבנן דרבי יוסי משמע דסבירא להו שכן הלכה ולרבי יוחנן הוי תרומה דרבנן לרבנן והלכה כמותו לגבי ריש לקיש וכן פוסק ר"י (יבמות שם: תוד"ה ירושה) רק שאומר שבימי עזרא היתה מן התורה עכ"ל:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא

דין נתינתם באיזה מקום, וכיצד הכהן מקבלם, ואם הם דאורייתא או דרבנן, ובו קמ"ו סעיפים.

סעיף א

א] התרומות ומעשרות א אינם נוהגים מן התורה אלא בארץ ישראל, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, ונביאים התקינו שיהיו נוהגים אפילו ב] בארץ שנער, מפני שהיא סמוכה לארץ ישראל ורוב ישראל הולכים ושבים שם. וחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגים אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב, מפני שהם סביבות לארץ ישראל. ב ג] סוריא, הקונה בה שדה חייבת בתרומות ומעשרות ד] מדברי סופרים. ה] ושאר הארצות, אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן.

סעיף ב

ו] בזמן הזה, אפילו במקום שהחזיקו בו עולי בבל, ואפילו בימי עזרא ג אין חיוב תרומות ומעשרות מן התורה, אלא מדבריהם. מפני שנאמר: כי תבואו משמע ביאת כולכם ולא ביאת מקצתן, כמו שהיתה בימי עזרא. הגה: ד ז] <א> ויש חולקין, וסבירא להו דחייבין עכשיו בארץ ישראל בתרומות ומעשרות מדאורייתא, אך לא נהגו כן (טור בשם ר"י).

סעיף יט

לה] ל תרומה גדולה, לו] בזמן הזה לז] שהיא עומדת לשריפה מפני הטומאה, שיעורה כל שהוא. הגה: לח] ונותן בזמן הזה לט] לכל כהן שירצה, בין חבר מן] בין עם הארץ, מא] ואפילו אינו מיוחס רק שמוחזק בכהן, והוא שורפה, לא מב] <ח> ויכול להניחה ולשרפה, (עד) מג] שיכול ליהנות ממנה בשעת שריפתה. מד] אבל זר אסור ליהנות ממנה בשעת שריפתה, מה] אם לא שכהן נהנה עמו. מו] אבל שאר הנאות שאינו מכלה אותה, מותרת אפילו לזרים (טור). מז] כהן שאוכל אצל ישראל, לב נותן בנר שמן של תרומה, ואף על פי שעומד הכהן והולך לו, לג אין צריך לכבותו עד שיכבה מעצמו (מרדכי פ' אלמנה לכה"ג). מח] וכל זה מיירי לד בתרומה שהוכשרה, דאז נטמאת ומותר לשרפה. <ט> אבל אם לא הוכשרה, שלא נטמאת, אסור לשרפה. מט] וטוב להכשיר אותם

לה נ] קודם מירוח, כדי שתקבל טומאה (ד) ויהא מותר לשרפה (טור). נא] ואחר כך מפריש מן השאר אחד מעשרה, והוא נקרא מעשר ראשון לו <י> ונותנו ללוי. לז נב] וי"א אף לכהן (טור). ועל זה נאמר בתורה: כי את מעשר בני ישראל וגו' (במדבר יח, כד) ולבני לוי הנה נתתי את כל מעשר בישראל וגו' (במדבר יח, כא) ואח"כ מפריש מהשאר אחד מעשרה, והוא נקרא מעשר שני, נג] והוא לבעליו, ובסימן זה יתבאר משפטיו, ועליו נאמר: עשר תעשר (דברים יד, כב) ועל הסדר הזה מפרישין בשנה ראשונה לח מהשבוע, ובשנייה וברביעית ובחמישית. נד] אבל בשלישית ובששית מהשבוע, אחר שמפרישין מעשר ראשון מפרישין מהשאר מעשר ראשון, ונותנים לעניים, והוא נקרא מעשר עני. נה] ואין בשתי שנים אלו מעשר שני אלא מעשר עני, לט ועליו נאמר: מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך וגו' ובא הלוי וגו' (דברים יד, כח - כט) מ נו] שנת השמיטה כולה הפקר ואין בה לא תרומה ולא מעשרות כלל. ובחוצה לארץ שאין בה שמטת קרקע, מפרישין בשנת השמיטה בארץ מצרים מא נז] ובעמון ומואב מעשר ראשון ומעשר עני. מב ובארץ שנער, מפרישין בה מעשר שני, כמו ברוב השנים. נח] ושנת השמיטה האמיתית היתה מג שנת השי"ג (נט) וי"א אם עובד כוכבים מכר פירות בשביעית לישראל, ס] וגמר מלאכתו ביד ישראל, (ה) חייבים בתרומה ומעשר, ומפריש מעשר עני כדון עמון ומואב) (ב"י וכן כתב כפתור ופרח).

סעיף כ

מעשר ראשון שלוקח הלוי, מפריש ממנו אחד מעשרה ונותנו לכהן, והוא נקרא תרומת מעשר, ועליו נאמר: ואל הלויים תדבר וגו' (במדבר יח, כו) (א) ודין תרומת מעשר כדון תרומה גדולה; סב] מיהו אפילו האידיא בעינן ליתן כשיעור) (ב"י בשם הרמב"ם).

חלה בארץ ובחו"ל בזמן הזה

משנה מסכת חלה פרק ד

משנה ח

[ח] רבן גמליאל אומר שלש ארצות לחלה מארץ ישראל ועד כזיב חלה אחת מכזיב ועד הנהר ועד אמנה שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור מן הנהר ועד אמנה ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור וטבול יום אוכלה רבי יוסי אומר אינו צריך טבילה ואסורה לזבים ולזבות לנדה ולילודות ונאכלת עם הזר על השלחן ונתנת לכל כהן:

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף כז עמוד א

...ואמר שמואל: תרומת חוצה לארץ - אוכל והולך ואח"כ מפריש. ואמר שמואל: אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא במי שהטומאה יוצאה עליו מגופו, והני מילי - באכילה, אבל בנגיעה - לית לן בה. אמר רבינא: הילכך, נדה קוצה חלה ואוכל לה כהן קטן, ואי ליכא כהן קטן - שקלה לה בריש מסא, ושדיא בתנורא, והדר מפרשא חלה אחריתי, כי היכי דלא תשתכח תורת חלה ואוכל לה כהן גדול...

ספר הלכות גדולות סימן ה - הלכות חלה

[עמוד קי] ... אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה ואכיל לה כהן קטן או מאן דטביל לקיריו. והיכא דליכא קטן שקלה פורתא בריש מסא ושדיא בתנורא ומיפרשא אחריתי כדי שלא תשתכח תורת חלה, ואכיל לה אפילו כהן גדול.
[עמוד קיא] ותרומה ומעשרות בזמן הזה נוהגין בארץ ישראל, וחלה בארץ ישראל אין מפרישין אלא אחת ושורפין אותה.

רש"י מסכת בכורות דף כז עמוד א

כהן קטן - ולא גדול מפני שהטומאה יצאה עליו מגופו ואם טבל לקריו הרי הוא כקטן ל"א להכי נקט כהן קטן שלא ראה קרי ולא יצאה טומאה מגופו ובשאלתות דרב אחאי מפרש הכי.
ברי' מסא - פורגון דכמה דאפשר לאיזדהורי מזדהרא מליגע בה מאחר שקראה לה שם.

תוספות מסכת בכורות דף כז עמוד א

הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן - יש קצת תימה אמאי נקט כהן קטן והלא אפילו גדול יכול לאוכלה אחר שטובל וטהר מקריו ואי משום טורח טבילה והלא גם בא"י טובלין לתרומה וגם בבבל היו טובלים לתרומת חוצה לארץ כדמשמע לעיל דלא אכיל לה רבה ברוב אלא בימי טומאתו וברי' בנות כותים (נדה דף לב.) שהטבילה קודם לאמה לסוכה שמן של תרומה ונראה לר"י מתוך כך דאין לחלה זו שיעור ולפי שדבר מועט הוא נותנה לכהן קטן...
ברי' מסא ושדי לה בתנורא - פי' בקונטרס דכמה דאפשר לאיזדהורי מליגע בה מאחר שקרא עליה שם מיזדהר וקשיא לפירושו דהא בנגיעה אמרו דלית לן בה ולגמרי שרי ליגע אלא נקט ריש מסא לפי שדרך להפך בו גחלים ועצים כמו שפי' בקונטרס מסא פורג"א בלע"ז ויכול להכניס יפה החלה בתנור בתוך האור ונראה דמסא היינו מרדא שרודין בו את הפת כדמשמע בתענית (דף כה.) גבי דביתהו דר' חנינא דקאמר לה שיבבתה אייתי מסא דקא חרכא ריפתא וקאמרין התם אף היא להביא מרדא נכנסה אבל מתארא יכול להיות פורגון"ן כמו שפי' הקונטרס בפ"ק דחגיגה (דף ד:) גבי [מרים] מגדלא דרדקי שקלתיה למתארא וקא מהדרא תנורא שהיתה אוחזת האוד של תנור שקורין מכבדת את התנור ולפי שיש דברים שאין מתחייבין בחלה עד לאחר אפייה כגון סופגנין ודובשנין בפ' כל שעה (פסחים דף לז.) וכדאמר טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה נקט שקיל לה בריש מסא דכשבא לרדותה שורפה ומשליכה באש בראש המרא עצמה.
פסק והדר מפרשא חלה אחריתי - משמע שלא החמירו להפריש חלה שניה אלא היכא דליכא כהן קטן ולא כהנהו מקומות דקתני במסכת חלה (פ"ד מ"ח) שלעולם מפרישין שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן דאותן מקומות קרובין לא"י ומתחזיא חלה דידהו כחלת הארץ טמאה וטעונה שריפה דגזרו עליה שלא לאוכלה אפילו כהן טהור גמור מחמת שהיא טמאה ולכך מפרישין לעולם של אור וחלה שניה שלא תשתכח תורת חלה כדמפרש נמי הכא אבל כאן בבבל שזה רחוק מארץ ישראל ולא מתחזיא חלה דידהו כחלת הארץ טמאה ולא גזרו עליו שום איסור מחמת טומאה עצמה ולכך התירוה גם לכהן טמא כיון דלא יוצאה עליו מגופו וגם התירו לבטל ברוב והשניה אוכל כהן גדול אפילו זב דלא מפליג הכא כלל דאע"ג דבחלה שניה דהתם תנן (גם זה שם) ואסורה לזבין ולזבות ולנדות ולילודות ואין ללמוד דהא דהכא לאוסרה לזבים ולזבות שהיא בבבל רחוק מא"י וגם אינה טעונה להפריש אלא היכא דליכא כהן ממקומות הקרובים הקבועים להפריש שתי חלות לעולם ויש פירושים שמוגה בהם דהך חלה אחריתי דהכא אין קורא עליה שם חלה דלית ליה תורת חלה ומסתברא דאינה מדמעת דאע"ג דתרומת חוצה לארץ מדמעת כדתניא במנחות בפ' רבי ישמעאל (דף) ושמא אפילו השניה במקומות השנויים במשנה אינה מדמעת...

וכי הזאה יש לנו - ולא היה נראה לומר שכשנטמאין במת היו הולכין ומזין בארץ וחוזרים ואוכלים בתרומה דמשום טומאת חוצה לארץ לא חשו בחלת חוצה לארץ אבל בכל הטומאות דאורייתא אסור כל זמן שלא טבל כיון דמן התורה אפילו לחולין כי אין סברא שתקנו חלת כהן בחוצה לארץ שאין יכול לאוכלה אלא אם כן ילך ויזהר בארץ ישראל ומטומאת המת אי אפשר להזהר דאע"ג דצריכין ליזהר מחמת כהונתם מכ"מ מטומאת חרב שהיא כחלל אפילו על ידי אהל כדמוכח בנזיר בפ' כהן גדול (דף נג:) שמאהיל על חרב כמאהיל על המת וברי' אהל' מוכח שהשפוד נעשה כחלל ע"י אהל המת מאותם לא היו יכולים ליזהר וגם אין צריכין לפרוש כממת כדתניא בריש תוספתא דאהלות כל טומאת המת שאין הנזיר מגלח עליה אין כהן

מוזרה עליה ולהכי מסתברא שבלא הזאה וטבילה היו אוכלין אותה וצריך לפרש מתוך הלכה זו דהא דתנן במסכת חלה (פ"ד מ"ח) מן הנהר עד אמנון ולפנים שתי חלות לאור ואחת לכהן כו' וטבול יום אוכלה ר' יוסי אומר א"צ טבילה ואסורה לזרים כו' בטבול יום דבעל קרי מיירי ושרי בלא הערב שמש אף על פי שטומאה יוצאה עליו מגופו דאי בטמא מת וכי הזאה יש לנו ור' יוסי אומר אפילו בעל קרי א"צ טבילה תדע מדקתני סיפא ואסורה לזבים ולזבות לנדות ולילודות ולא חשיב בעל קרי והיה דסיפא לא צריכא אלא לר' יוסי כדקאמר בירושלמי לרבי יוסי נצרכא אף על פי שכתוב בה לר' יהודה דומה טעות סופר ולר' יוסי גרסינן ואגב גררא אפרש תחלה המשנה (שם) דתנן שלש ארצות לחלה מא"י עד כזיב חלה אחת מכזיב עד הנהר ועד אמנון שתי חלות לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור שמקום טומאה הוא ואין יכולין לשמור עצמן ופירותיהם בטהרה מחמת שסמוך הוא לארץ העמים וחלותיהן טעונות שריפה ולכך מפרישין שתי חלות לאור שהיא חלה טמאה דאורייתא שפירותיהן גדילין בא"י ואחת לכהן שלא תשתכח תורת חלה ושל אור יש לה שיעור כדמפרש בירושלמי מפני שהוא מדברי תורה ושל כהן אין לה שיעור מפני שהוא מדברי סופרים והדר קתני ומן אמנון ולפנים שתי חלות לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור ומפרש בירושלמי ושל אור אין לה שיעור מפני שהיא נשרפת ושתייהן מדברי סופרים והדר קתני וטבול יום אוכלה ר' יוסי אומר א"צ טבילה ואסורה לזבים ולזבות לנדות ולילודות ונאכלת עם הזר על השלחן וניתנת לכל כהן והיא המשנה דמיתתי בריש כל הבשר (חולין דף קד). אלא שהש"ס מביאה שם בקוצר וכן דרך הש"ס להאריך ולקצר כשמביא משניות מטהרות ומזרעים ומשנה הלשון כפי הצורך... והיא וניתנת לכל כהן הוי פירושה לכל כהן אפילו לכהן עם הארץ אף על פי שתרומת (עם) הארץ אינה ניתנת אלא לכהן חבר שישמרנה בטהרה ובתרומת חו"ל לא גזרו שמא יאכלה בימי טומאתו וכן משמע דומיא דמה ששינוי אחר משנה זו ואלו ניתנין לכל כהן וחשיב בהדייהו הזרוע והלחיים והקבה וראשית הגז וכיוצא בהן מידי דלא שייך בהו איסור טומאה ומכ"מ אם יש חבר ועם הארץ לא יתן לעם הארץ כדאמר בפרק הזרוע (חולין דף קל:): מנין שאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ שנאמר לתת מנת למחזיקים תורת ה' מחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאיין מחזיק אין לו מנת ולא כמו שפירש הקונטרס בכל הבשר (שם דף קד): דלכל כהן אתא לאשמועינן שאפילו אין מחזיק יתנו לו חלת ח"ל דהא משנה שאחר זו אי אפשר לומר כן דקחשיב בה מתנות דאמרי עלייהו שאין ניתנות אלא למחזיקים אלא ודאי היכא דליכא חבר מיירי הכא א"נ אפילו איכא חבר אלא שאינו צריך למתנות יתנו לעם הארץ עני שמצווים להחיותו שאם לא יתנו לו יצטרכו ליתן לו חולין והשתא דפרישית הא דקתני טבול יום אוכלה היינו טבול יום (קא בעי לה) ולא בעי הערב שמש ואף על פי שטומאה יוצאה עליו מגופו נראה לומר דה"ה חלת האור בבבל ודידן אף על פי שאסורה למי שטומאה יוצאה מגופו לא בעיא הערב שמש ואין להחמיר יותר מחלת כהן דההיא משנה ומאן דמחמיר בה לאוסרה בטומאת שרץ שרי לטמא שרץ לאחר טבילה ומיהו אין ראייה כל כך כי שמא אף על פי שהחמירו בה בטמא שרץ קודם טבילה כמו בבעל קרי בטבול יום דשרץ שמא הקילו בה יותר ובהלכות גדולות כתוב בהלכות חלה אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן או מאן דטביל לקריו ועוד כתוב בהלכות גדולות דחלה בא"י אין מפרישין אלא חלה אחת ושורפין אותה ונראה דעכשיו כיון ששורפין אותה לפי שאין להם הזאה בכל א"י צריך להפריש שניה כמו מכזיב עד הנהר ועד אמנון שמפריש חלה שניה שלא תשתכח תורת חלה.

רמב"ם הלכות ביכורים פרק ה

הלכה ה

אין חייבין בחלה מן התורה אלא בא"י בלבד שנאמר והיה באכלכם מלחם הארץ וגו', ובזמן שכל ישראל שם שנאמר בבואכם ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם, לפיכך חלה בזמן הזה אפילו בימי עזרא בארץ ישראל אינה אלא מדבריהם כמו שביארנו בתרומה.

הלכה ו

פירות ח"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה, ופירות הארץ שיצאו חו"ל פטורין שנאמר אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבין בין על פירות הארץ בין על פירות חו"ל. /+השגת הראב"ד/ פירות הארץ שיצאו חו"ל כו'. א"א פירוש דבר תורה אבל חייבין מדרבנן בשתי חלות. +

הלכה ז

מפרישין חלה בח"ל מדברי סופרים כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל, ואין מביאין חלות חו"ל לארץ כשם שאין מביאין תרומה ובכורים משם ואם הביא מניחה עד ערב הפסח ותשרף בתרומה.

הלכה ח

שלשה דינין לחלה בשלש ארצות, כל הארץ שהחזיקו בה עולי בבל עד כזיב מפרישין בה חלה אחת כשיעור והיא נאכלת לכהנים, ושאר א"י שהחזיקו בה עולי מצרים ולא עולי בבל שהיא מכזיב ועד אמנה מפרישין בה שתי חלות האחת נשרפת והאחת נאכלת, ומפני מה מפרישין בה שתי חלות מפני שהחלה הראשונה טמאה שהרי לא נתקדשה אותה הארץ בימי עזרא, וקדושה ראשונה בטלה משגלו, והואיל והיא א"י מפרישין בה חלה אחד מארבעים ושמונה ושורפין אותה, ומפרישין חלה שנייה ונותנין אותה לכהן לאכלה, כדי שלא יאמרו תרומה טהורה נשרפת שהרי נשרפה הראשונה אף על פי שלא נטמאה טומאה ידועה לכל, וזו שנייה אין לה שיעור אלא כל שרוצה מפריש מפני שהיא מדבריהם, וכל הארץ מאמנה ולחוץ בין בסוריא בין בשאר הארצות מפרישין שתי חלות, אחת לשריפה כדי שלא יאמרו ראינו תרומה טמאה נאכלת, ואחת לאכילה כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל, והואיל וזו וזו מדבריהם מוטב לרבות בנאכלת לפיכך של שריפה אין לה שיעור אלא כל שהוא, ושל אכילה אחד ממ"ח, ומותרת לזבים ולזבות ואין צריך לומר לשאר טמאים. /+השגת הראב"ד/ ומותרת לזבים ולזבות. א"א נ"א אסורה לזבים ולזבות ואין צ"ל לשאר טמאים. +

הלכה ט

בזמן הזה שאין שם עיסה טהורה מפני טומאת המת מפרישין חלה אחת בכל א"י אחד ממ"ח ושורפין אותה מפני שהיא טמאה ויש לה שם מן התורה, ומכזיב עד אמנה מפרישין שנייה לכהן לאכילה ואין לה שיעור כשהיה הדבר מקודם.

הלכה י

חלת חו"ל אף על פי שהיא טמאה הואיל ועיקר חיוביה מדבריהם אינה אסורה באכילה אלא על כהן שטומאה יוצאה עליו מגופו והם בעלי קריין זבים וזבות ונדות ויולדות ומצורעין אבל שאר הטמאים במגע שאר הטומאות אפילו טמאי מת מותרים לאכלה, לפיכך אם היה שם כהן קטן בחוצה לארץ בין בסוריא בין בשאר ארצות ורצה להפריש חלה אחת מפריש אחד ממ"ח ונאכלת לקטן שעדיין לא ראה קרי או לקטנה שעדיין לא ראתה נדה וא"צ להפריש שנייה. +/השגת הראב"ד/ ואין צריך להפריש שנייה. א"א כבר כתבנו מה שנראה לנו מן הגמרא ומהלכות הרב. +

הלכה יא

וכן אם היה שם כהן גדול שטבל משכבת זרעו או מזיבתו אף על פי שלא העריב שמשו ואף על פי שהו' טמא מת ה"ז מותר לאכול החלה הראשונה ואינו צריך להפריש שנייה בחו"ל, כל המפריש חלה מברך תחלה אקב"ו להפריש חלה בין בארץ בין בחו"ל, וכשם שמברך על הטהורה כך מברך על הטמאה, לפיכך אין האיש ערום מפריש חלה שאינו יכול לברך, אבל האשה הערומה שישבה וכל פניה טוחות קרקע מברכת ומפרשת חלה. +/השגת הראב"ד/ כל המפריש. א"א כתב רב אחא ז"ל וקורא לה שם ואומר הרי זו תרומה. +

הלכה יב

הנדה וכיוצא בה מברכת ומפרשת חלת חו"ל שאינה מזהרת על מגעה אלא על אכילתה ואם היה שם כהן קטן או כהן שטבל שהיא מותרת לו לאכילה כמו שביארנו ה"ז מותר לאכלה עם הזר על שולחן אחד לפי שאינה מדמעת ואפילו נתערבה שוה בשוה, ונותנין אותה לכהן ע"ה מפני שהיא טמאה באויר ארץ העמים [ואין בה משום כהן המסייע במתנותיו שהוא אסור, ואם רצה לאכול תחלה] ואח"כ יפריש החלה בחוץ לארץ מותר שאין עיקרה אלא מדבריהם.

הלכה יג

החלה נקראת תרומה לפיכך אינה ניטלת אלא מן המוקף כתרומה ואינה ניטלת מן הטהור על הטמא לכתחלה.

הלכה יד

וכל שאמרנו בתרומה לא יתרום ואם תרם אינה תרומה כך בחלה, וכל שאמרנו בתרומה לא יתרום מזה על זה כך בחלה, וכל שאינו אוכל תרומה אינו אוכל חלה, וכל האוכל תרומה אוכל חלה.

טור יורה דעה הלכות חלה סימן שכב

הלכות חלה:

כתיב (במדבר טו) ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה מלמד שחייב כל אדם להפריש חלה מעיסתו וליתנה לכהן ואין לה שיעור מן התורה אפילו כל שהוא רק שלא יעשה כל העיסה חלה אלא ישייר ממנה מעט וחכמים נתנו בה שיעור כאשר יתבאר ואין חיוב זה אלא בארץ דכתיב באכלכם מלחם הארץ ומדרבנן נוהג אפילו בחו"ל ובזמן שהיה טהרה בארץ לא היו מפרישין אלא חלה אחת ונאכלת לכהן ובמקומות הקרובות לה ב' חלות א' לאור וא' לכהן ועתה שאין טהרה בא"י א"א לכהן לאכול שם החלה אלא נשרפת וכתב בה"ג שא"צ להפריש אחרת לכהן וכ"כ הרמב"ם אבל בשאר המקומות כתב שצריך להפריש שתיים כבראשונה וי"א כיון שאין חלה נאכלת בא"י גם בשאר המקומות אין צריך להפריש אלא אחת ולשורפה וא"א הרא"ש ז"ל כתב שצריך להפריש שתיים בכל המקומות בין בארץ בין בחו"ל בד"א כשאין שם כהן טהור אבל אם יש כהן קטן שלא ראה קרי או גדול שטבל לקרויו א"צ להפריש אלא א' ואין לה שיעור אפילו כל שהוא והקטן או הגדול שטבל לקרויו אוכלה ואם אין כהן קטן או כהן גדול שטבל מפריש ב' אחת לאור ואין לה שיעור ואחת לכהן ויש לה שיעור ומותר אפילו לזבין ולזבות ונדות ויולדות ואינה אסורה אלא לזרים ומדברי הרמב"ם יראה דדוקא בח"ל שעיקר חיוב מדרבנן שרי לכהן קטן או גדול שטבל לאוכלה אבל בא"י אין להם לאכול שתרומת א"י אסורה אפילו לטמא מגע אפי' אינה דאורייתא וכ"ש דאיכא מ"ד שהיא דאורייתא אפי' האידנא שקדושה שנייה לא בטלה ובימי עזרא נתחייבו בחלה אף על פי שלא עלו כולם:

בית יוסף יורה דעה סימן שכב

ד - ה ובזמן שהיתה טהרה בארץ לא היו מפרישים אלא חלה א' ונאכלת לכהן ובמקומות הקרובות לה ב' חלות וכו'. בפרק בתרא דחלה (מ"ח) תנן רבן גמליאל אומר שלש ארצות לחלה מארץ ישראל עד כזיב חלה אחת מכזיב עד הנהר ועד אמנון שתי חלות א' לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור מן הנהר ועד אמנון ולפנים שתי חלות א' לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור וטבול יום אוכלה רבי יוסי אומר אינו צריך טבילה ואסורה לזבים ולזבות לנדות וליוולדות: ופירש הרא"ש בריש פרק כל הבשר (חולין פ"ח ס' ד) מכזיב עד הנהר ועד אמנון לפי שהמקום מקום טומאה שסמוך לארץ העמים ואין יכולים לשמור עצמם ופירותיהם בטהרה וחלותיהם טמאות וטעונות שריפה כתרומה טמאה לכך אמרו שחלותיהן נשרפות ותקנו להפריש עוד אחרת ויאכלנה הכהן שלא תשתכח תורת חלה ושל אור שהיא מדברי תורה צריך להפריש כשיעור חלה ושל כהן שהיא מדברי סופרים אין לה שיעור. מנהר ועד אמנון ולפנים ב' חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור מפני שהיא נשרפת ושל כהן יש לה שיעור מפני שהיא נאכלת ושתייהם מדברי סופרים. וטבול יום אוכלה פירוש טבול יום דקרי אף על פי שטומאה יוצאה עליו מגופו הקילו חכמים באותה חלה שנייה שאינה אלא כדי שלא תשתכח תורת חלה רבי יוסי מיקל טפי וקאמר דאף טבילה אינה צריכה ואסורה לזבים וכו' וקאמר בירושלמי (חלה ה"ד) לרבי יוסי נצרכה ואף על גב דמתירים לבעל קרי אסר לה להני בלא טבילה דעל כרחך בלא טבילה איירי דאי בשטבלו איירי לרבנן נמי נצרכה אלא ודאי הני נמי שרו כי היכי דשרי טבול יום דבעל קרי אף על גב דטומאה יוצאה מגופו דאין לחלק אחר שטבל בין טומאה חמורה לטומאה קלה וטומאה שאינה יוצאה מגופו שרי לרבנן כמו בעל קרי לרבי יוסי דאי מצרכי טבילה בטומאת מת תיקשי להו כדמקשינן בפרק עד כמה (כז:): וכי הזאה יש לנו ואי אפשר ליזהר מטומאת מת וגם צריך ליטמא לקרוביו ולמה תקנו חלה שנייה לכהן אם אי אפשר לאוכלה. וחלה דידן שאנו מפרישים עתה יש לה עוד דין אחר דגרסינן בפרק עד כמה (כז:). אמר רבינא הלכתא נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן

שקלא לה בריש מסא ושדיא ליה בתנורא והדר מפרשא לה חלה אחריתי כי היכי דלא תשתכח תורת חלה ואכיל לה אפילו כהן גדול נמצא היכא דאיכא כהן קטן שאוכל החלה אין צריך להפריש חלה אחריתא. ובחלה שלישיית דמתניתין אף על פי שגם היא בחוצה לארץ צריך לעולם להפריש שתי חלות ואותה של אור אינה נאכלת כלל דומיא דחלה שנייה דמכזיב ועד הנהר ועד אמנון לפי שהיו סמוכים לארץ ישראל ומתחזיא חלה דידהו כחלת ארץ ישראל טמאה גזרו טומאה עליה שלא לאכלה כהן טהור גמור בשביל שהיא טמאה והיא דפרק עד כמה איירי במקומות הרחוקים מארץ ישראל כגון מקום האמוראים שהיו בבבל ולא מתחזיא כחלת ארץ ישראל ולא גזרו עליה איסור מחמת טומאת עצמו ואמר שהיא נאכלת לכהן קטן שלא יצא טומאה מגופו ולא יפריש אחרת כיון דזו נאכלת ונראה דהוא הדין נמי דשריא לכהן גדול שטבל לקריו אף על פי שלא העריב שמשו ומסתברא שלא להחמיר בה יותר מבחלת כהן שמפרישים הסמוכים לארץ ישראל וכן כתב בעל הלכות (הל' חלה טו ע"ד) וא"ת אמאי קאמר נותנה לקטן כיון דשריא אפילו לגדול שטבל לקריו וי"ל לפי שאין שיעור לחלת חוצה לארץ ולפי שדבר מועט היא נותנה לכהן קטן וכמו שהקילו בחלת בבל כשיש כהן קטן ולא הצריכו לשורפה ולהפריש אחרת לכהן כמו לאותן הסמוכים לארץ ישראל כך הקילו בשנייה להתיר גם לזבים וזבות נדות ויולדות דלא מפליג התם בכהן גדול המותר בחלה שנייה בשום טומאה ואף על גב דהחמירו בחלה שנייה של הסמוכים לארץ ישראל לאסרה לזבים וזבות שהרי החמירו גם בחלת האור יותר ועוד שהרי השנייה קבועה] בסמוכים להפרישה לעולם וברחוקים אין צריך להפריש כשיש כהן או גדול שטבל לקריו לכך הקילו בה טפי ולא אסרוה אלא לזרים ותימה הוא האידינא שברוב המקומות אין מפרישין חלה שנייה אף כששורפין הראשונה וי"ל דבימי האמוראים היו אוכלים תרומה טהורה בארץ ישראל כי היה להם אפר פרה כדאמרין (חגיגה כה. נדה ו:) חבריא מדכו בגלילא ולכך הצריכו גם בחוצה לארץ להפריש חלת כהן שלא תשתכח תורת חלה אבל האידינא שבטלה אפר פרה ואין חלה נאכלת בארץ ישראל אף בחוצה לארץ אין צריך להפריש חלת כהן וכן כתב בעל הלכות וחלה בארץ ישראל אין מפרישין אלא אחת ושורפין אותה וכל שכן בחוצה לארץ ומנהג טוב להפרישה כי הסברא נוטה להיפך כיון שאין חלה נאכלת בשום מקום כל שכן תשתכח תורת חלה ולמחר יבנה בית המקדש ויהיו סבורים שאינו דין שתאכל שום חלה עכ"ל הרא"ש ז"ל: וכלל דבריו בפירושא דמתניתין ומ"ש על ההיא דפרק עד כמה הם דברי התוספות שם פרק כל הבשר (קד. ד"ה חלת חו"ל) ופרק עד כמה (כז. ד"ה פסק) וסמ"ג (עשין קמא רג:) וגם מה שכתב בסוף דבריו לחלק בין זמן האמוראים לזמן הזה כן כתב סמ"ג. והטעם שכתב למה לא נהגו להפריש ב' חלות בחוצה לארץ כן כתב ר"ש בפירוש המשנה (פ"ד מ"ח ד"ה של אור) וגם הרשב"א בפסקי חלה שלו (שער ד) כתב שנראה מהמשנה דבכל חוצה לארץ היה בדין שיפרישו שתי חלות א' לאור ואין לה שיעור ואחת לכהן ויש לה שיעור א' מארבעים ושמונה ושמעתי שעדיין יש מקומות נוהגים כן אבל בכל הארץ וכן בצרפת אין נוהגין אלא בחלת האור ובלא שיעור ור"ש נתן טעם לדבר וכתב שכן כתב בעל הלכות גדולות דחלת חוצה לארץ אין מפרישין אלא חלה א' ושורפין אותה ואף הרמב"ם כתב כן עכ"ל. וכן המנהג פשוט שלא להפריש אלא חלת האור בלבד וכתב ספר התרומה (ס' פ) שהטעם לפי שצריך לשמרה מזרים וגוים וגם פעמים שנותנים אותה בקערה במרק רותח ועתה אסור זר לאכול בקערה: וז"ל הרמב"ם (ביכורים פ"ה ה"ט - יא) בזמן הזה שאין שם עיסה טהורה מפני טומאת המת מפרישין חלה אחת בכל ארץ ישראל אחד מארבעים ושמונה ושורפין אותה מפני שהיא טמאה ויש לה שם מן התורה ומכזיב ועד אמנה מפרישין שנייה לכהן לאכלה ואין לה שיעור כשהיה הדבר מקודם. חלת חוצה לארץ אף על פי שהיא טמאה הואיל ועיקר חיובה מדבריהם אינה אסורה באכילה אלא על כהן שטומאה יוצאה מגופו והם בעלי קריים וזבים ונדות ויולדות ומצורעים אבל שאר הטמאים במגע הטומאות אפילו טמאי מת מותרים לאכלה לפיכך אם היה כהן קטן בחוצה לארץ בין בסוריא בין בשאר ארצות ורצה להפריש חלה אחת מפריש א' מארבעים ושמונה ונאכלת לקטן שעדיין לא ראה קרי או לקטנה שעדיין לא ראתה נדתה ואינו צריך להפריש שנית. וכן אם היה שם כהן גדול שטבל משכבת זרעו או מזיבתו אף על פי שלא העריב שמשו ואף על פי שהוא טמא הרי זה מותר לאכול החלה הראשונה ואינו צריך להפריש שנית בחוצה לארץ עכ"ל. והר"ן כתב בפרק אלו עוברין (פסחים יד: ד"ה וכתב) דאפשר דמי שטומאה יוצאה מגופו אינו מותר בתרומת חוצה לארץ בטבילה לבד בלא הערב שמש. ועל פי מה שכתבתי יתבאר דברי רבינו:

מ"ש ובזמן שהיתה טהרה בארץ לא היו מפרישין אלא חלה א'. היינו דנתן מארץ ישראל ועד כזיב חלה א': ומ"ש ובמקומות הקרובות לה שתי חלות וכו'. היינו דנתן מן הנהר ועד אמנה ולפנים ב' חלות א' לאור ואחת לכהן: ומ"ש ועתה שאין טהרה בארץ ישראל אי אפשר לכהן לאכול שם החלה אלא נשרפת. זה פשוט: ומ"ש בשם בעל הלכות גדולות שאין צריך להפריש אחרת לכהן. כן כתב התוספות בפרק עד כמה (כז: ד"ה וכו') בשמו ומיהו כתבו אחר כך ונראה דעכשיו כיון ששורפין אותה לפי שאין להם הזאה בכל ארץ ישראל צריך להפריש שנייה כמו מכזיב ועד הנהר ועד אמנון שמפריש חלה שנייה שלא תשתכח תורת חלה: ומ"ש שלמד מדברי הרמב"ם דדוקא בחוצה לארץ וכו' אבל בארץ ישראל אין להם לאכלה וכו'. כן משמע ודאי מדבריו בהדיא: ומ"ש וכל שכן דאיכא מאן דאמר שהיא מדאורייתא אפילו האידינא וכו'. כלומר אף על גב דהרמב"ם כתב בפרק ה' מהלכות בכורים (ה"ה) דבימי עזרא לא נתחייבו בחלה מדאורייתא לפי שלא עלו כולם מכל מקום סבר דכיון דבארץ ישראל עיקרה דאורייתא אסורה אפילו לטמא מגע כל שכן דאיכא מאן דאמר דאף בזמן הזה היא דאורייתא משום דסבירא ליה דבימי עזרא נתחייבו בחלה אף על גב דלא עלו כולם וכיון דבימי עזרא נתחייבו מן התורה גם עכשיו חייבים מן התורה דקיימא לן קדושה שנייה לא בטלה והיינו רבנן דבי רב דהוון יתבי ואמרי אפילו למאן דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא וכמו שכתבתי איתא בפרק יוצא דופן (מז). ובפרק ב' דכתובות (כה). ואף על גב דמשמע התם דלית הלכתא כוותיהו אלא כדאפיך להו רב הונא בריה דרב יהושע לא נמנע רבינו מלכתוב דאיכא מאן דאמר דאף בזמן הזה היא דאורייתא כיון דהנך רבנן הוה סלקא דעתך למימר הכי: ודע שזה שכתב הרמב"ם (ה"ה) דמצורע הוא כמי שטומאה יוצאה עליו מגופו כתב בפרק ז' מהלכות תרומה (ה"ט) דהיינו דוקא כשיטמא אותו כהן מיוחס אבל קודם שיטמאו הכהן טהור הוא:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות חלה סימן שכב

הפרש חלה שיש בין חלת ארץ ישראל לחלת חוצה לארץ, ובו ה' סעיפים.

סעיף א

מצות עשה להפריש תרומה מהעיסה וליתנה לכהן, שנאמר: ראשית עריסותיכם תרימו תרומה (במדבר טו, כ). א] וראשית זה א (א) אין לו שיעור מן התורה, אפילו הפריש כשעורה, פטר את העיסה. והעושה כל עיסתו חלה, לא עשה כלום, <א> עד שישיר מקצת. ומדברי סופרים מפרישין אחד מכ"ד מן העיסה. ב והנחתום העושה למכור בשוק, מפריש אחד ממ"ח. ג ואם נטמאה העיסה בשוגג או באונס, אף בעל הבית מפריש אחד ממ"ח.

סעיף ב

ב] **אין חייבים בחלה מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד**, שנאמר: והיה באכלכם מלחם הארץ (במדבר טו, יט) **ובזמן שכל ישראל שם** שנאמר בבואכם (במדבר טו, יח) ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם. **לפיכך חלה בזמן הזה ד אפילו בימי עזרא בארץ ישראל, אינה אלא מדבריהם.**

סעיף ג

מפרישין חלה בחוצה לארץ מדברי סופרים, כדי שלא תשכח תורת חלה מישראל.

סעיף ד

<ב> **ג' דינים לחלה בשלש ארצות:** ה כל הארץ שהחזיקו בה עולי בבל עד כזיב, מפרישין בה חלה אחת, כשיעור, והיא נאכלת לכהנים; ושאר ארץ ישראל, שהחזיקו בה עולי מצרים ולא עולי בבל, ו שהיא מכזיב ועד אמנה, מפרישין בה שתי חלות, הראשונה אחד ממ"ח והיא נשרפת; והשניה אין לה שיעור, ונותנים אותה לכהן לאכלה. ז וכל הארץ מאמנה ולחוץ, ג] בין בסוריא בין בשאר ארצות, מפרישין שתי חלות, הראשונה אין לה שיעור, והיא נשרפת; והשניה, א' ממ"ח, ונאכלת, ומותרת לטמאים ד] אפילו לזבים וזבות. ה] **ובזמן הזה, שאין עיסה טהורה, מפני טומאת המת, מפרישין חלה אחת בכל ארץ ישראל, א' ממ"ח, ח (ב) ושורפין אותה, מפני שהיא טמאה. ומכזיב ועד אמנה, מפרישין שנייה לכהן לאכילה, ואין לה שיעור, כשהיה הדבר מקודם.**

סעיף ה

<ג> **חלת חוצה לארץ, אף על פי שהיא טמאה, הואיל ועיקר חיובה מדבריהם, אינה אסורה באכילה אלא על כהן שטומאה יוצאה עליו מגופו, והם בעלי קריים וזבים וזבות ונדות ויולדות. אבל שאר הטמאים במגע הטומאות, ו] אפילו טמאי מת, מותרים לאכלה. ט ז] לפיכך, ח] בין בסוריא בין בחוצה לארץ, אם רצה להפריש חלה אחת, מפריש אחד ממ"ח ונאכלת לקטן שעדיין לא ראה קרי, או לקטנה שעדיין לא ראתה נדה, <ד> ואינו צריך להפריש שנייה. ט] וכן אם היה שם כהן גדול שטבל משכבת זרעו או מזיבתו, אף על פי שלא העריב שמשו [ז] וי"א שצריך הערב שמשו (הר"ן פ' אלו עוברין),**

הרי זה מותר לאכול חלה הראשונה, ואינו צריך להפריש שניה בחוצה לארץ. הגה: יא] וי"א כיון שאין חלה נאכלת בזמן הזה בארץ ישראל, גם בשאר מקומות אין צריכין להפריש רק חלה אחת, ולשרפה (טור בשם י"א ושאר פוסקים). <ה> וכן ג] המנהג פשוט בכל מדינות אלו, שאין מפרישין רק חלה אחת יב] בלא שיעור, ושורפין אותה כמו שהיו עושין כשמפרישין שתי חלות. שחלת האור לא היה לה שיעור. ומ"מ נוהגין ליטול כזית (מהר"ל). יג] והאוכל חלה, אפילו בחוצה לארץ, מברך תחלה על המין שרוצה לאכול, ואח"כ מברך: אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה (כל בו והוא מל" הרמב"ם סוף הלכות תרומה). יד] וי"א כששורפין החלה עושין לה היסק בפני עצמה, (ד) דישראל אסור ליהנות ממנה (מהר"ק וכן הוא בתוספות פ' כל שעה). ונוהגין להשליכה לתנור קודם שאופין הפת.

טור אורח חיים הלכות פסח סימן תנז

מפני שצריך לדקדק בשיעור העיסה שלא להרבות בה משום חשש חימוץ מוטב שימעט בה לכן טוב לקרב העיסה יחד בשעת הפרשת חלה דשמא יש בהן שלא היה בה שיעור ואם לא הפריש מן העיסה יתנם בסל והסל יצרפם לחלה ואם ידוע שהיה בעיסה שיעור חלה ושכח להפריש חלה עד לאחר אפייה אפילו צירוף סל א"צ אלא יקרב כל הכרות יחד ויטול מאחד על כולם אפילו אם שכח ואכל קצת יפריש על המותר **דחלת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש.** הלש עיסה ב"ט של פסח במקום שאין כהן לא יקרא לחלה שם עד שתאפה שאם יקרא לה שם לא יהא רשאי לאפותה כיון שאין כאן מי שראויה לו ואם יניחה כך תחמיץ ואינו רשאי לשרפה שאין שורפין קדשים ב"ט הלכך לא יקרא לה שם עד אחר אפיה ואז יצרף הכל בסל ויפריש אחת על הכל ואם שכח וקרא לה שם יטילנה לצונן ואז לא תחמיץ אבל במקום שיש שם כהן קטן שלא ראה קרי מימיו או אפילו גדול שראה קרי וטבל לקריו יכול לקרות לה שם מפני שראוי לו ע"י שיבטלנה ברוב ויאכלנה בימי טומאתו וחלה שנייה הנאכלת לכהן יפרישנה ויאפנה כמו בשאר ימות השנה שמותרת לכהן לאוכלה אפילו לבדה בימי טומאתו ויש מהגאונים שכתבו שאף חלת האור יכול לקרות לה שם ולאפותה אף במקום שאין כהן כיון דחזיא ליה אם איתיה אמרינן הואיל דהלכה כרבה דאמר הואיל ומוטב שלא לקרות לה שם א"כ יש כהן בעיר לאפוקי נפשיה מפלוגתא:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תנז

דין הנהגת החלה בעיסת מצה, ובו ב' סעיפים.

סעיף א

מפני שצריך לדקדק בשיעור העיסה (א) שלא להרבות בה משום חשש חימוץ, * ומוטב שימעט בה, לכן א <א> טוב (ב) לקרב העיסות יחד בשעת הפרשת חלה (ג) שישקו זו בזו, (ד) <ב> דשמה יש בהם שלא היה בה כשיעור. (ה) ב ואם אי אפשר להפריש חלה בעודה עיסה מפני המהירות, יפרישנה (ו) אחר אפייה מיד, * שיתן כל המצות (ז) [ג] בסל * והסל מצרפם לחלה; וזהו הדרך היותר נכון. הגה: <ג> ואם היה בו שיעור חלה (ח) ושכח להפריש, יפריש (ט) אחר כך (י) ואפילו צירוף סל ג [ד] לא צריך. ואם לקח ממקצת העיסות, וממקצת לא לקח, ונתערבו, צריך ליקח חלה (יא) מכל אחד ואחד או ילוש עיסה אחרת (יב) ויקח ממנו ג"כ על אותן שנתערבו. (יג) ואם מכיר מצה אחת שחייבת בחלה, נוטל ממנה על האחרות (הגהות מיימוני פ"ג ומרדכי ר"פ אלו עוברין ובי"ב בשם תוספות פ"ק דביצה).

סעיף ב

הלש עיסה ביום טוב של פסח, (יד) ד לא יקרא שם לחלה עד שתאפה, שאם יקרא לה שם (טו) <ד> אינו רשאי לאפותה. ואם יניחנה כך, (טז) ה תחמיץ (יז) <ה> ואינו רשאי לשרפה בי"ט. ואם שכח וקרא לה שם, (יח) ו יטילנה (יט) לצונן וימנענה מלהחמיץ. הגה: (כ) ואם יש כהן ז [ט] קטן שלא ראה קרי, (כא) <ו> או גדול ח שטבל לקריו, מותרים לאפות החלה בשבילו (טור). ויש אומרים (כב) ט שאין מאכילין חלה בזמן הזה לשום כהן (מהרי"ו). יש אומרים דמותר לו (כג) ביום טוב ללוש <ז> פחות מכשיעור, כדי לפטור עצמו מן החלה (ר"ן ריש אלו עוברין).

משנה ברורה סימן תנז

(כ) ואם יש כהן וכו' - המחבר מיירי בחלת א"י שאינה נאכלת לכהנים בזמן הזה שכולנו טמאי מתים ונטמאת החלה ואסורה להאכיל אפילו לכהן טהור ולפיכך אסור לאפותה ביום טוב בכל גווני וע"כ לא הזכיר פרטים אלו והרמ"א מיירי בחלת חו"ל שאינה אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו כגון זב או בעל קרי אבל כהן הטהור מזב ומקרי כגון כהן קטן פחות מבן ט' שנים ויום א' [לא] שאינו מטמא בקרי [לב] וגם מן הסתם לא ראה זיבה כיון שהוא פחות מבן ט' או גדול שטבל לקריו רשאי לאכול חלת חו"ל כמ"ש ביו"ד סימן שכ"ב לפיכך כתב הרמ"א דאם יש כהן קטן וכו' דאף שקרא לה שם חלה רשאי לאפות אף ביום טוב שהרי ראוייה לאכילה:

(כא) או גדול שטבל לקריו - ר"ל אע"פ [לג] שלא העריב שמשו [לד] וטוב ליזהר שיאכל מיד אחר טבילתו ולא יטיל מים בין טבילה לאכילה שמא יטיל מים חלוקים או עכורים שיש בהן חשש קרי ויהא אסור לאכול חלה זו עד שיחזור ויטבול: (כב) שאין מאכילין וכו' - שאין מחזיקים אותו ככהן ודאי דדלמא נתחללה אחת מאמותיו. ומ"מ לדינא דעת הרב כדעה הראשונה דנותנין לקטן או לגדול שטבל לקריו [ש"ך ביו"ד סי' שכ"ב אות ט'] וכתב הפמ"ג ומ"מ לא ראיתי לנהוג כן אף בפסח. ובמדינותינו יש באיזה מקומות שנותנין לכהן גדול שטבל לקריו בפסח ועיין במ"א שכתב טעם למה דוקא בפסח המנהג ליתן: